

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ จากโครงการวิจัยลักษณะการย้ายถิ่นของประชากรในเขตเมืองปนชนบท และโครงการวิจัยหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นโครงการย่อยในโครงการวิจัยปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในบริเวณภาคกลางของประเทศไทยในเขตเมืองปนชนบท ระหว่าง พ.ศ. 2521-2523 โดยการดำเนินการของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลในโครงการที่นำมาศึกษานี้ เก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน ในเขตอำเภอดงหลวงและอำเภอลองหลวง จังหวัดพทุมธานี ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม 2523 หน่วยในการวิจัยคือ หัวหน้าครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง

อำเภอดงหลวงและอำเภอลองหลวง จังหวัดพทุมธานี เป็นท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นสังคมเมืองปนชนบท โดยพิจารณาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม ที่มีทั้งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน มีการประกอบอาชีพอย่างหลากหลาย นอกเหนือจากอาชีพในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมแล้ว ยังมีอาชีพในด้านพาณิชยกรรมและการบริการต่าง ๆ นอกจากนี้ลักษณะการรวมตัวของชุมชนมีทั้งที่เป็นลักษณะของสังคมเมืองและที่เป็นลักษณะของสังคมชนบท ดังนั้นเมื่อได้กำหนดเขตศึกษาเฉพาะขึ้นแล้ว ได้ใช้วิธีการเป็นชั้น ๆ คือ :-

ในชั้นแรกได้กำหนดตำบลตัวอย่างในการวิจัย โดยเลือกเอาทุกตำบลที่ตั้งอยู่แนวคลองหกลงมา ซึ่งรวมแล้วมี 9 ตำบล ในจำนวนนี้เป็น 3 ตำบลของอำเภอดงหลวง ได้แก่ ตำบลประชาธิปไตย ตำบลรังสิต และตำบลปึงยี่โก ส่วนอีก 6 ตำบลเป็นตำบลทั้งหมดของอำเภอลองหลวง

นอกจากนี้ ยังได้เพิ่มเขตตัวอย่างอีก 2 แห่ง ตามคำแนะนำของทางอำเภอ คือ นวนคร และบริษัทโพลีเอสเตอร์ เนื่องจากนวนครเป็นเขตที่มีการย้ายถิ่นเข้าในระดับสูง และ

บริษัทโพลีเอสเตอร์เป็นที่ที่มีการทำงานในภาคอุตสาหกรรม มีลักษณะการทำงานเป็นเวลาซึ่งเป็นลักษณะของสังคมเมือง

ในขั้นต่อไป ได้เลือกหมู่บ้านตัวอย่างในการวิจัย โดยวิธี Purposive sampling โดยถือหลักว่าจะต้อง เป็นหมู่บ้านที่มีความแตกต่างทางด้านอาชีพของประชากรเป็นสำคัญ โดยที่ทางอำเภอได้ให้ความร่วมมือในการเลือกหมู่บ้าน

- อำเภอชัยบุรี เลือกหมู่บ้านตัวอย่างจากที่ประชุมกำนันประจำเดือน
- อำเภอคลองหลวง ปลัดปกครอง เป็นผู้เลือกให้ตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ในขั้นสุดท้ายเป็นการเลือกครัวเรือนตัวอย่าง ได้กำหนดจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ต้องการร้อยละ 10 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในเขตตัวอย่าง รวมแล้วได้ทำการสำรวจทั้งสิ้น 906 ครัวเรือน วิธีการในการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างมีดังนี้

- ในแต่ละหมู่บ้านใช้วิธีสุ่มตัวอย่างบ้านเวียนบ้านตามแนวถนน
- ในเขตนคร ใช้วิธี Simple random sampling
- ในบริษัทโพลีเอสเตอร์ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ใดก็ตามที่เป็นคนงานของโรงงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน นักสำรวจหรือผู้สัมภาษณ์หน่วยตัวอย่าง คือนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 จำนวน 20 คน และนิสิตปริญญาโทจำนวน 4 คน จากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับการอบรมถึงวิธีการสัมภาษณ์และทำความเข้าใจในแบบสอบถาม และออกปฏิบัติงานภายใต้การดูแลของอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย 1 คน การออกสำรวจได้ใช้ทั้งวันธรรมดา และวันเสาร์-อาทิตย์ ช่วงระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ได้กำหนดให้เป็นช่วงต้นของฤดูการทำนา คือ ระหว่างปลายเดือนเมษายนจนถึงต้นเดือนพฤษภาคม 2523

เนื่องจากหน่วยในการวิจัยนี้คือครัวเรือนที่ตก เป็นตัวอย่าง ดังนั้นผู้ที่ให้การสัมภาษณ์ จึงได้กำหนดไว้ว่าจะต้องเป็น

- หัวหน้าครัวเรือน หรือ

- สามีหรือภรรยาหัวหน้าครัวเรือน หรือ
- บุคคลอื่นในครัวเรือนที่สามารถให้คำตอบได้เป็นอย่างดี

อนึ่งในกรณีของเขตวิจัยในโรงงานอุตสาหกรรม หอพักของโรงงานห้องหนึ่ง ๆ ถือว่าเป็นหนึ่งครัวเรือน และผู้ที่พักอยู่ในแต่ละห้องนั้นถือว่าเป็นหัวหน้าครัวเรือน

แบบสอบถาม

ส่วนต่าง ๆ ของแบบสอบถามซึ่งได้นำมาประมวลผลเพื่อการวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์นี้

จากโครงการวิจัยลักษณะการย้ายถิ่นของประชากรในเขตเมืองปทุมธานี ได้นำมา 5 ส่วน

- ก. ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน
- ข. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพของคนในครัวเรือนปัจจุบัน
- ค. ประวัติการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือนและคู่สมรส
- ฉ. ประวัติของบิดาหัวหน้าครัวเรือน
- ช. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากโครงการวิจัยหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อการพัฒนาประเทศ ได้นำมา 2 ส่วน

- ส่วนที่ 1 การเปิดรับต่อสื่อมวลชน
- ส่วนที่ 3 การวัดความคิดเห็น

อนึ่ง โครงการทั้งสองนี้ได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกัน มีหน่วยตัวอย่างในการสำรวจหน่วยเดียวกัน ซึ่งรวมทั้งสิ้นมี 906 ครัวเรือนตัวอย่าง แต่สามารถนำมาใช้เพื่อการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ 704 ตัวอย่าง และในบางกรณีที่คำตอบไม่สมบูรณ์จำนวนตัวอย่างในการวิเคราะห์จึงมีจำนวนที่ไม่คงที่เสมอไป ทำให้จำนวนรวมของการวิเคราะห์ในแต่ละตัวแปรอาจจะมีไม่เท่ากันทุกครั้งไป

วิธีวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องนำเอาตัวแปรในส่วนที่ต้องการมาประมวลผล และวิเคราะห์

ด้วยวิธีการทางสถิติ ซึ่งจะต้องใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการประมวลผลเพื่อให้ได้ค่าที่แน่นอนเชื่อถือได้ วิธีการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลใช้วิธีการคำนวณทางสถิติแบบอัตราส่วนร้อยละ และแสดงค่าเฉลี่ยในกรณีที่ข้อมูลเป็นมาตราเรียงลำดับ (Ordinal scales) และมาตราอันตรภาค (Interval scales) เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และ/หรืออาจแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Simple correlation coefficient) ด้วยตามความเหมาะสม สำหรับข้อมูลที่เป็นนามมาตรา (Nominal scales) จะทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ Chi-square (χ^2 -test) ตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์แบ่งออกได้เป็น

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ขนาดครอบครัว การย้ายถิ่น การศึกษาของบิดา อาชีพและช่วงชั้นอาชีพของบิดา การศึกษา อาชีพและช่วงชั้นอาชีพ รายได้ การเปิดรับสื่อมวลชน ค่านิยมสมัยใหม่ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สถานภาพการเลื่อนชั้นทางสังคม

อนึ่ง ในกรณีที่ต้องการให้การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูลเป็นไปอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้เพิ่มเติมโดยนำเอาผลการวิเคราะห์โดยใช้ช่วงชั้นสังคมมาเป็นตัวแปรตาม แล้วนำผลที่ได้มาร่วมใช้ในการอธิบายความด้วย นอกจากนี้ยังได้ใช้อายุ การศึกษา ช่วงชั้นอาชีพ มาเป็นตัวแปรคุมในกรณีที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับในตอนทีวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของสื่อมวลชน จะได้แสดงความสัมพันธ์ของการเปิดรับสื่อมวลชนกับระดับการศึกษา ค่านิยมสมัยใหม่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย เพื่อทดสอบแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบการสื่อสารมวลชนซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการวิจัยนี้

วิธีการเลื่อนชั้นทางสังคม

ในการวิจัยนี้ จะเป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อการเลื่อนชั้นทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง ด้วยการเปรียบเทียบชั้นทางสังคมระหว่างรุ่นอายุ โดย

ถือเอาความแตกต่างระหว่างชั้นทางสังคมของบิดาหัวหน้าครัวเรือน และชั้นทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือน เป็นการกำหนดสถานภาพการเลื่อนชั้นทางสังคม

ในการกำหนดชั้นทางสังคมจะใช้อาชีพเป็นดัชนี โดยคำนึงถึงสถานภาพหรือเกียรติของอาชีพแต่ละประเภทเป็นสำคัญ เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วในการศึกษาเกี่ยวกับช่วงชั้นทางสังคม การวัดและวิเคราะห์เกียรติในอาชีพมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการศึกษา มากกว่าที่จะวัดและวิเคราะห์ลำดับตำแหน่งของอำนาจ ความมั่งคั่ง และอภิสิทธิ์¹ แต่อย่างไรก็ตาม เกียรติในอาชีพมักจะมีความสัมพันธ์กับดัชนีชั้นทางสังคมตัวอื่น ๆ ด้วย เช่น มีความสัมพันธ์กับรายได้ ระดับการศึกษา และเมื่อพิจารณาสถานภาพของอาชีพโดยหลักทั่วไปแล้ว จะได้ว่า²

- อาชีพที่ไม่ใช้กำลังกาย มักจะมีสถานภาพสูงกว่าอาชีพที่ใช้กำลังกายทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าจะเป็นอาชีพที่ใช้กำลังกายที่มีความชำนาญพิเศษก็ตามที่

- อาชีพหรือตำแหน่งงานหนึ่งโต๊ะ มักจะมีรายได้สูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพที่ทำงานโดยใช้กำลังกาย

- อาชีพที่ไม่ต้องใช้ใช้กำลังกาย ส่วนมากจำเป็นต้องมีการศึกษาสูงกว่าอาชีพที่ต้องใช้กำลังกาย

การจัดลำดับตำแหน่งของอาชีพในการศึกษาในสังคมทั่วไป และในสังคมไทยก็มักจะใช้หลักข้างต้นนี้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในสังคมเมืองหรือชนบท เพียงแต่มีรายละเอียดปลีกย่อยบางประการที่แตกต่างกัน ซึ่งได้ประมวลมาสำหรับใช้เป็นแนวทางการจัดลำดับช่วงชั้นอาชีพในการวิจัยนี้ :-

¹Neil J. Smelser and James A. Davis, eds., Sociology : The Behavioral and Social Sciences Survey, (Englewood Cliffs N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1969), p. 58.

²ขวัญใจ เลอจันทร์, "การเลื่อนฐานะทางสังคมของประชากรไทยในชนบท," หน้า 34.

จากการศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมของประชากรไทยในชนบท จากการลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ ใน พ.ศ. 2512 ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขวัญใจ เลอจันทร์¹ ได้จัดลำดับชั้นทางสังคมโดยจัด เป็นกลุ่มประเภทของอาชีพจากสถานภาพสูงไปหาต่ำดังนี้

1. อาชีพที่ไม่ใช้กำลังกาย (non-manual occupation)
 - ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้วิชาชีพ ผู้จัดการ ผู้บริหาร และข้าราชการชั้นสูง
 - ครูและข้าราชการชั้นต่ำ
 - ผู้ประกอบการค้าโดยทั่วไป โดยมีได้บอกให้ชัดถึงลักษณะอาชีพ
2. อาชีพเกษตรกร (manual occupation)
 - ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยไม่นับรวมลูกจ้างในนา
3. อาชีพที่ใช้กำลังกาย
 - ผู้ประกอบอาชีพของตนเองขนาดเล็ก และประเภทใช้กำลังกาย ช่างฝีมือ หรือคนงานที่มีฝีมือบ้าง
 - กลุ่มแรงงานไร้ฝีมือ เช่น รับจ้างทั่วไป รับจ้างทำนา

อนึ่งในการจัดลำดับช่วงชั้นอาชีพของ ขวัญใจ เลอจันทร์ ได้จัดให้ช่วงชั้นอาชีพเกษตรกร เป็นช่วงชั้นที่สูงกว่าอาชีพที่ใช้กำลังกาย เนื่องจากเกษตรกรในตัวอย่างที่ทำการวิจัยนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าผู้มีอาชีพใช้กำลังกาย โดยพิจารณาการถือครองที่ดิน พบว่าเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินถึงอัตราร้อยละ 78.7 จึงได้แยกอาชีพเกษตรกร และรับจ้างทำนาเป็นคนละช่วงชั้นอาชีพ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

จากการศึกษาการจัดลำดับชั้นของประชากรในหมู่บ้านขยาย อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2516 บุญมา นครินทร์¹ ได้ใช้ตัวชี้ในด้านอาชีพ การศึกษา อสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์ และรายได้ เป็นส่วนประกอบของดัชนีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ในการศึกษาดัชนีอาชีพได้จัดลำดับอาชีพดังนี้

1. อาชีพที่ใช้สมองและมีตำแหน่งทางราชการ
2. อาชีพส่วนตัวใช้ความชำนาญ ได้แก่: อาชีพช่างไม้ ช่างตัดเสื้อ
3. อาชีพส่วนตัว เช่น ทำนา ทำอิฐ หรือค้าขาย
4. อาชีพทำงานรับจ้างประเภทต่าง ๆ
5. อาชีพที่ไม่แน่นอนหรือว่างงาน

ส่วนในสังคม เมืองจากการศึกษาเกี่ยวกับดัชนีที่ใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย จากการสุ่มตัวอย่างทั่วประเทศของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. 2513 กรรณิการ์ อักษรกุล² ได้จัดลำดับตำแหน่งอาชีพโดยรวมคะแนนการศึกษา และคะแนนสินค้าบริโภคประเภทอาหารของอาชีพ ผลจากการรวมคะแนนแล้วได้ลำดับตำแหน่งของอาชีพดังนี้

¹บุญมา นครินทร์, "การจัดลำดับชั้นทางสังคม : การศึกษาหมู่บ้านขยาย อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 11, 37.

²กรรณิการ์ อักษรกุล, "ดัชนีที่ใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 51-60.

1. นักวิชาชีพและบริหาร (88) ¹
2. ข้าราชการและทหาร (78)
3. เสริม (75)
4. พนักงานขาย (60), บริการ (60)
5. ช่างฝีมือ (55)
6. ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง (54)
7. ว่างงาน (36)
8. ชาวไร่ชาวนา (29)

เป็นที่น่าสังเกตว่าในสังคมเมืองจากผลการศึกษา¹ ลำดับตำแหน่ง (ตามคะแนนการศึกษาและสินค้าบริโภคประเภทถาวร) ของคนที่ว่างงานอยู่สูงกว่าชาวไร่ชาวนา ซึ่งถ้าหากเป็นสังคมชนบทลำดับตำแหน่งของชาวไร่ชาวนา (แม้จะเป็นผู้รับจ้างทำนาก็ตาม) ควรจะอยู่สูงกว่า

จากการศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมระหว่างรุ่นอายุของประชากรในเขตเมือง จากการสุ่มตัวอย่างทั่วประเทศของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. 2513 ปิยฉัตร สุวรรณรัฐ ² ได้จัดลำดับช่วงชั้นอาชีพโดยใช้หลักเกณฑ์จากแนวความคิดของ Sorokin ซึ่งกล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดลำดับอาชีพไว้ว่า อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดระเบียบและควบคุมสังคมหรืออาชีพที่ต้องใช้ระดับสติปัญญาสูงควรจะได้รับการศึกษาจัดไว้ในอันดับสูง และ Taussing ได้ยึดหลักดังกล่าวจำแนกลำดับอาชีพออกเป็น

1. อาชีพที่ปฏิบัติทางวิชาชีพระดับสูง ได้แก่ นักบริหารระดับสูงและนักธุรกิจขนาดใหญ่

¹ ค่าคะแนนรวมจากการศึกษา

² ปิยฉัตร สุวรรณรัฐ, "การเลื่อนชั้นทางสังคมระหว่างรุ่นอายุและภาวะเจริญพันธุ์.....;"

2. อาชีพที่ปฏิบัติทางวิชาชีพพระระดับต่ำ ได้แก่ งานเสมียนในระดับสูง และนักธุรกิจขนาดเล็ก
3. อาชีพที่ใช้แรงงานฝีมือ
4. อาชีพที่ใช้แรงงานไร้ฝีมือ

ปิยฉัตร สุวรรณรัฐ ได้นำเอาการจำแนกลำดับอาชีพของ Taussing มาจัดเป็นอันดับชั้นทางสังคม 3 ระดับด้วยกัน และในแต่ละชั้นสังคมประกอบด้วยอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

<u>ชั้นสังคม</u>	<u>อาชีพ</u>
สูง	งานประเพณีวิชาชีพและบริหาร
กลาง	ข้าราชการและทหาร เสมียน
ต่ำ	งานประเภทแรงงาน :- - บริการ - ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง - ช่างฝีมือ - พนักงานขาย - เกษตรกร

จากอันดับคะแนนความมีเกียรติในอาชีพตามมาตรฐานสากลของอาชีพต่าง ๆ (Standard International Occupational Prestige Scale)¹ ได้จัดอันดับกลุ่ม

¹ Donald J. Treiman, "Problems of Concepts and Measurement in the Comparative Study of Occupational Mobility," Social Sciences Research 4 (1975) : 202-227.

อาชีพต่าง ๆ ตามคะแนนเฉลี่ยของควมมีเกียรติออกเป็น 9 อันดับด้วยกัน ซึ่งสุนันทา แสงทอง¹ นำมาใช้ศึกษาความมุ่งหวังในอาชีพของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร สำหรับกลุ่มอาชีพ 3 กลุ่มสุดท้ายจากสถานภาพต่ำไปหาสูง ได้แก่

<u>อาชีพ</u>	<u>อันดับอาชีพ</u>	<u>คะแนนเฉลี่ยของควมมีเกียรติ</u>
อาชีพเกี่ยวกับการเกษตร	1	34
อาชีพเกี่ยวกับการค้า ธุรกิจเอกชน	2	40
อาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ	3	55

สำหรับในสังคมที่กำลังเปลี่ยนผ่านคือมีโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมปนกับอุตสาหกรรม จากการศึกษาโครงสร้างสังคมและการเลื่อนชั้นทางสังคมในจังหวัดชลบุรี ดร. อมรา พงศาพิชญ์² ได้แบ่งช่วงชั้นอาชีพออกเป็นลำดับ 3 กลุ่มด้วยกัน

1. White-collar (prestigious)
2. Semi-skilled and Skilled ประกอบด้วย ช่างฝีมือ และผู้ที่ทำงานระดับแรงงานฝีมือ และกึ่งฝีมือในโรงงานอุตสาหกรรม
3. Unskilled ประกอบด้วย เกษตรกร ชาวประมง กรรมกรรับจ้าง และพ่อค้าหาบเร่

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงโครงสร้างของช่วงชั้นอาชีพในสังคมเมืองของไทยในช่วงประมาณสองทศวรรษที่แล้ว ซึ่งมีส่วนที่จะนำมาเป็นแนวทางสำหรับวิทยานิพนธ์นี้ ได้แก่

¹สุนันทา แสงทอง, "ความมุ่งหวังในการศึกษาและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้ย้ายถิ่นและผู้ไม่ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทอักษรศาสตรบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523).

²Amara Pongsapich, Chonburi Project, p. 361-362.

<u>ชั้นสังคม</u>	<u>อาชีพ</u>
ชั้นกลางระดับสูง (ไม่ใช้แรงงาน)	ข้าราชการ ครู เสมียน พนักงานในบริษัท/ธนาคาร
ชั้นกลางระดับต่ำ (ใช้แรงงาน)	ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง ชีบรถ ช่างเทคนิค ช่างตัดเสื้อ ช่างทำผม
ชั้นต่ำ	คนงานไร้ฝีมือ

จากการจัดลำดับช่วงชั้นอาชีพในการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้ จะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดช่วงชั้นอาชีพสำหรับการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ โดยพิจารณาประกอบกับการศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของสภาพ เศรษฐกิจและสังคมของอำเภออัญบุรี และอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีแล้ว ทำให้สามารถจัดลำดับช่วงชั้นอาชีพได้เป็นดังนี้

<u>ลำดับตำแหน่ง</u>	<u>ช่วงชั้นอาชีพ</u>	<u>ประเภทอาชีพ</u>
สูง	กลุ่มอาชีพที่ไม่ใช้แรงงาน (White-collar)	- ข้าราชการ - ทำงานระดับสูงในโรงงาน อุตสาหกรรม/บริษัท
กลาง	กลุ่มอาชีพที่ใช้ฝีมือและกึ่งใช้ ฝีมือ (Skilled and semi- skilled)	- ทำงานระดับต่ำในโรงงาน อุตสาหกรรม/บริษัท - ช่างฝีมือ - ค้าขาย (โดยไม่บอกให้ชัดถึง ลักษณะอาชีพ) - ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง
ต่ำ	กลุ่มอาชีพ เกษตรกรและ แรงงานไร้ฝีมือ (Farmer and unskilled)	- เกษตรกร - กรรมกรรับจ้างทั่วไป

ข้อพิจารณาพิเศษในการกำหนดสถานภาพทางสังคมเพื่อการศึกษา

1. ในสังคมที่ทำการวิจัยนี้ ข้าราชการส่วนใหญ่มักจะมีความแตกต่างกันไม่มากนักเกินไป และมีข้าราชการระดับสูงน้อยมาก ดังนั้นจึงไม่ได้แยกเป็นกลุ่มนักวิชาชีพและผู้บริหาร ซึ่งถือว่าเป็นช่วงชั้นอาชีพที่สูงกว่าข้าราชการและผู้ทำงานนึ่งโตะในระดับต่ำทั่วไป

2. เนื่องจากความจำกัดของข้อมูลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับรายละเอียดของตำแหน่ง และลักษณะอาชีพของผู้ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งน่าจะมีความแตกต่างกันระหว่างผู้ทำงานนึ่งโตะ (white-collar) กับแรงงานฝีมือและกึ่งฝีมือ (skilled and semi-skilled) ในโรงงานอุตสาหกรรม/บริษัท จึงได้แบ่งออกเป็นคนละช่วงชั้นอาชีพ โดยนำเอาการศึกษามาเป็นเกณฑ์พิจารณา คือถ้ามีการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป ก็จัดให้อยู่ในกลุ่มอาชีพที่ไม่ใช้แรงกาย และถ้าต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ลงมา ก็จัดให้อยู่ในกลุ่มอาชีพที่ใช้ฝีมือและกึ่งใช้ฝีมือ

ในอำเภอธัญบุรี และอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกษตรกรส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 90) ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่นาทำกิน จึงทำให้สถานภาพของอาชีพเกษตรกรอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรจำนวนไม่น้อยพยายามที่จะเปลี่ยนอาชีพไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม และอื่น ๆ เพื่อยกสถานภาพของตนให้สูงขึ้น

หลังจากที่ได้จัดลำดับช่วงชั้นอาชีพแล้ว ก็นำเอาอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนและของบิดาหัวหน้าครัวเรือนนั้น ๆ มาจัดอยู่ในกลุ่มช่วงชั้นอาชีพ แล้วพิจารณาเปรียบเทียบระดับช่วงชั้นอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนกับของบิดาหัวหน้าครัวเรือน เพื่อจะได้ทราบถึงสถานภาพการเลื่อนชั้นทางสังคมระหว่างรุ่นอายุของหัวหน้าครัวเรือน โดยจะปรากฏเป็น 3 สถานภาพด้วยกัน คือ การเลื่อนชั้นทางสังคมสูงขึ้น การคงอยู่ในชั้นทางสังคมเดิม และ การเลื่อนชั้นทางสังคมต่ำลง

คำจำกัดความที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้

การจัดลำดับช่วงชั้นอาชีพ	หมายถึง	การจัดกลุ่มอาชีพตามลำดับเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มอาชีพที่ไม่ใช้แรงงาน (white-collar) 2. กลุ่มอาชีพที่ใช้ฝีมือและกึ่งใช้ฝีมือ (skilled and semi-skilled) 3. กลุ่มอาชีพเกษตรกรและแรงงานไร้ฝีมือ (farmer and unskilled)
การเลื่อนชั้นทางสังคม	หมายถึง	การเลื่อนชั้นทางสังคมระหว่างรุ่นอายุ ด้วยการเปรียบเทียบระดับช่วงชั้นอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน กับระดับช่วงชั้นอาชีพของบิดาหัวหน้าครัวเรือน
การเลื่อนชั้นทางสังคมสูงขึ้น	หมายถึง	การที่หัวหน้าครัวเรือนมีบิดาอยู่ในระดับช่วงชั้นอาชีพต่ำกว่าตน
การเลื่อนชั้นทางสังคมคงเดิม	หมายถึง	การที่หัวหน้าครัวเรือนมีบิดาอยู่ในระดับช่วงชั้นอาชีพเดียวกันกับตน
การเลื่อนชั้นทางสังคมต่ำลง	หมายถึง	การที่หัวหน้าครัวเรือนมีบิดาอยู่ในระดับช่วงชั้นอาชีพสูงกว่าตน
ชั้นสังคมแรกเริ่ม	หมายถึง	ช่วงชั้นอาชีพของบิดาหัวหน้าครัวเรือน
สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในชั้นสังคมแรกเริ่ม	หมายถึง	สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดาหัวหน้าครัวเรือน
ขนาดครอบครัว	หมายถึง	จำนวนบุตรทั้งหมดของหัวหน้าครัวเรือนที่มีชีวิตอยู่ในวันสำรวจ
รายได้	หมายถึง	ค่าตอบแทนเป็นตัวเงินจากอาชีพหลักต่อปี

การเปิดรับสื่อมวลชน	หมายถึง	ค่าคะแนนรวมของความถี่ในการเปิดรับสื่อมวลชน ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ โดยแบ่งออกเป็นระดับ การเปิดรับดังนี้
		<ol style="list-style-type: none"> 1. ระดับสูง ช่วงคะแนน 21-25 2. ระดับค่อนข้างสูง ช่วงคะแนน 16-20 3. ระดับกลาง ช่วงคะแนน 11-15 4. ระดับค่อนข้างต่ำ ช่วงคะแนน 6-10 5. ระดับต่ำ ช่วงคะแนน 0-5
ค่านิยมสมัยใหม่	หมายถึง	ค่าคะแนนรวมของความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับ ความทันสมัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับด้วยกันดังนี้
		<ol style="list-style-type: none"> 1. ระดับสูง ช่วงคะแนน 7-10 2. ระดับกลาง ช่วงคะแนน 4-6 3. ระดับต่ำ ช่วงคะแนน 0-3
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	หมายถึง	การไปใช้สิทธิการออกเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก สภาตำบล สมาชิกสภาจังหวัด และสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร ครั้งหลังสุดก่อนวันสำรวจ